

ЄВРОПЕЙСЬКА ПРОГРАМА

Інформаційно-аналітичний бюлетень

№ 3, листопад 2004 р.

За додатковою інформацією та з приводу отримання бюлетеня просимо звертатися до Ірини Солоненко, менеджера програми (solonenko@irf.kiev.ua, тел. 492 98 74/ 75) та Ганни Акоюн, асистента програми (akoryan@ceis.kiev.ua, тел. 492 98 74/ 75)

Бюлетень Європейської програми МФВ – це інформаційно-аналітичне електронне видання, що інформує про заходи в рамках Європейської програми, а також інших програм МФВ, що стосуються розвитку відносин між Україною та Європейським Союзом та європейської інтеграції України, відстежує та аналізує розвиток відносин між Україною та ЄС в рамках Європейської політики сусідства, а також цікаві ініціативи представників організацій громадянського суспільства у напрямку європейської інтеграції України.

Зміст

<u>ЄВРОПЕЙСЬКА ПОЛІТИКА СУСІДСТВА ТА ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ</u>	2
<u>ЗАТВЕРДЖЕННЯ ПЛАНУ ДІЙ УКРАЇНА – ЄС ВІДКЛАДЕНО</u>	2
<u>ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У КОНТЕКСТІ РОЗШИРЕННЯ ЄС: А ВІЗ І НИНІ ТАМ?</u>	2
<u>ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ТА ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ</u>	6
<u>ЄВРОПЕЙСЬКІ СТУДІЇ НАБУВАЮТЬ ДЕДАЛІ БІЛЬШОГО РОЗМАХУ В УКРАЇНІ</u>	6
<u>ЄВРОКЛУБИ В УКРАЇНІ – ДОСВІД ПОЛТАВЩИНИ ТА ВОЛИНІ</u>	7
<u>ЄВРОПЕЙСЬКА ПРОГРАМА МФВ ПРОВЕЛА ЗУСТРІЧ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДОНОРІВ</u>	10
<u>ЄВРОПЕЙСЬКА ПРОГРАМА МФВ ПРОВЕЛА РОБОЧУ ЗУСТРІЧ ПРЕДСТАВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНИХ ФОНДІВ ДЖОРДЖА СОРОСА, ЩО ЗАЙМАЮТЬСЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЮ ІНТЕГРАЦІЄЮ</u>	10
<u>СТАРТУВАВ ПРОЕКТ "УКРАЇНА ТА СЛОВАЧЧИНА: ОБМІН ДОСВІДОМ З ЄВРОПЕЙСЬКОЮ ІНТЕГРАЦІЄЮ"</u>	11
<u>ЄВРОРЕГІО УКРАЇНА ЗАПОЧАТКУВАЛИ НОВИЙ ПРОЕКТ СПРЯМОВАНИЙ НА ІНФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ З ПИТАНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЮ ІНТЕГРАЦІЄЮ</u>	12
<u>ПРЕЗИДЕНТСЬКІ ВИБОРИ 2004</u>	12
<u>ЄВРОПА СТЕЖИТЬ ЗА ПРЕЗИДЕНТСЬКИМИ ВИБОРАМИ 2004 В УКРАЇНІ</u>	12

Європейська політика сусідства та європейська інтеграція України

Затвердження Плану дій Україна – ЄС відкладено

Ухвалення спільних Планів дій Європейського Союзу з країнами-сусідами - Ізраїлем, Йорданією, Молдовою, Марокко, Палестиною, Тунісом та Україною - відкладено, - повідомляє Інтернет видання "Euobserver".

За інформацією окремих дипломатів, ухвалення Планів дій, які є складовою частиною Європейської політики сусідства, перенесено через "технічні труднощі", серед яких основною є розбіжності з Ізраїлем щодо підписання угоди про нерозповсюдження зброї масового знищення, а також питання щодо мирного врегулювання на Близькому Сході. Разом з тим дипломати зазначають, що у разі недосягнення згоди з окремими країнами протягом тривалого періоду часу, розгляд Планів дій з іншими країнами буде поновлено. Натомість, Європейська Комісія посилається на брак часу. "Нам потрібно більше часу", - сказав речник Європейської Комісії Жан Крістофер Філорі 25 жовтня.

У відповідь Міністр закордонних справ України Костянтин Грищенко висловив "серйозне занепокоєння" рішенням Комісії ЄС відкласти розгляд Плану дій. На його думку, таке зволікання з боку Комісії ЄС свідчить про відсутність довготермінової стратегії з боку ЄС щодо України. Пан Грищенко також відмітив, що зволікання з ухваленням Плану дій з Україною суперечить попереднім зобов'язанням Європейської Комісії, що може призвести до значних ускладнень. Він закликав нідерландське Головування у ЄС прийняти рішення до середини листопада, як це було погоджено раніше.

Окремі експерти пов'язують зволікання з боку ЄС щодо укладення Плану дій з Україною з президентськими виборами. Такі припущення містять долю правди, оскільки ЄС неодноразово наголошував на тому, що те, як пройдуть вибори, матиме значний вплив на подальший розвиток відносин між Україною та ЄС. Іншим фактором, звичайно, є те, що новий склад Європейської Комісії досі не затверджено. Отже, за всіма ознаками, вимога української сторони затвердити План дій до середини листопада не буде почута.

На думку Софії Морейра де Соуза, представника Директорату зовнішніх відносин Генерального секретаріату Ради Європейського Союзу, яка відповідає за відносини з Україною, Рада міністрів Євросоюзу може ухвалити План дій Україна-ЄС у грудні 2004 року або в січні 2005 року, після чого він пройде необхідні процедури і остаточно може бути ухвалений у травні 2005 року.

Підготовлено на основі матеріалів Euobserver (<http://www.euobserver.com>) та ProEuropa (<http://www.proeuropa.info>)

Транскордонне співробітництво у контексті розширення ЄС: а віз і нині там?

29 вересня Комісія Євросоюзу (КЄС) внесла до Парламенту та Ради ЄС пропозиції щодо основних положень становлення Європейського інструменту сусідства та

партнерства¹. Майже третина цього документу приходить на транскордонне співробітництво, яке вперше визначено як особливий та інноваційний компонент. Зокрема КЄС пропонує з 2007 р. співфінансування спільних проектів у областях і районах країн-партнерів та межуючих з ними регіонів нових членів ЄС. Передбачено радикальне спрощення процедур та істотне зростання ефективності за моделлю Структурних фондів ЄС. Зокрема передбачається співфінансування транскордонної співпраці з Європейського фонду регіонального розвитку. Йдеться про багаторічні програми, партнерство та співфінансування з урахуванням особливостей зовнішніх стосунків ЄС.

Ця новина залишається ще непомітною на фоні підписання у Римі проекту Конституційного договору ЄС. Однак, скоріш за все, транскордонне співробітництво стане першою сферою, на якій оновлений Євросоюз апробує свою координовану зовнішню політику, про яку вже проголосив майбутній Міністр ЄС у зовнішніх справах Х.Солана.

У такому контексті Україна має визначальний геополітичний потенціал для розбудови транскордонного співробітництва, оскільки вона є єдиною країною, що:

- має спільні рубежі з основними новими членами і кандидатами на вступ до ЄС — Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією та Болгарією;
- водночас межує з усіма прикордонними державами на східному кордоні ЄС— Росією, Білорусією, Молдовою та Туреччиною;
- її Волинська, Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська і Чернівецька області за історичних обставин мають спільну основу просторового розвитку з межуючими регіонами Польщі, Словаччини, Угорщини та Румунії;
- територія та транспортні системи України відіграють унікальну транзитну роль на традиційних торгово-транспортних шляхах, як через нові кордони ЄС зі Сходу до Європи, так і вздовж них - з Півдня на Північ.

Однією з основних проблем, з якими зіштовхується сьогодні ЄС у новій Політиці сусідства на Сході, є принципова різниця між попереднім досвідом співпраці у Центрально-Східній Європі (тобто у країнах, що у цьому році увійшли до ЄС чи увійдуть у 2007 р.), та практикою застосування програми технічної допомоги TACIS у країнах СНД, які на даний момент не мають перспективи набуття членства у ЄС.

Для країн, що стають членами ЄС, рішення і умови Брюсселю (подобаються вони чи ні) є обов'язковими до виконання і програми допомоги, зокрема PHARE, були тільки першою сходинкою на їхньому шляху до Європейських структурних фондів. Основою взаємодії з ЄС тут була і є чітка і жорстка система заходів підготовки до вступу, де програми ЄС відіграють допоміжну роль у цілеспрямованому поступі країн до членства у ЄС.

Програма TACIS та інші інструменти фінансової підтримки з боку ЄС для країн СНД не мають такої системної основи і складаються з, певною мірою, випадкових проектів, що не наближають їхніх бенефіціарів (отримувачів) до Структурних фондів ЄС.

Єдиним поки що зустрічним кроком до розв'язання цих протиріч на нових кордонах ЄС стало утворення тут упродовж 1990-х рр. системи євроголів, які у Європі давно є

---

¹ Примітка Європейської програми: йдеться про документ Proposals for a Regulation of the European Parliament and of the Council laying down general provisions establishing a European Neighbourhood and Partnership Instrument (presented by the Commission), Brussels, 29.9.2004, COM(2004) 628 final. Хоча документ датований 29 вересня, з'явився він на офіційній веб-сторінці Європейського Союзу лише 11 жовтня 2004 р.

визнаним інструментом транскордонного співробітництва. На сьогоднішній день цей процес розповсюджується вже й на кордони України з Росією та Білоруссю.

Досвід розробки нових Програм сусідства “Польща-Україна-Білорусь”, “Угорщина-Словаччина-Україна” та “Румунія-Україна” за активної участі членів Єврорегіонів “Буг”, “Карпатський”, “Верхній Прут” та “Нижній Дунай” наочно продемонстрував відповідність пріоритетів та механізмів співпраці, визначених цими єврорегіонами, принципам Сусідства, сформульованим КЄС². Стає все більш очевидною й ефективність використання наявної інфраструктури єврорегіонів для розбудови Програм сусідства.

У 2003 р. шляхи активізації транскордонної співпраці в рамках Європейської політики сусідства було запропоновано у висновках VI засідання Парламентського комітету “Україна-ЄС”, яке проходило у м. Чернівці та м. Києві 29 вересня - 1 жовтня 2003 р., що надалі знайшло відображення у резолюції Європарламенту від 20.11.2003 р. СОМ(2003) 104 - 2003/2018(INI) “Ширша Європа - Сусідство: Нові рамки для відносин зі східними та південними сусідами”.

24 червня 2004 р. Верховна Рада України прийняла Закон України “Про транскордонне співробітництво” та ратифікувала Протокол № 2 до Європейської Рамкової (Мадридської) Конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або органами влади від 21 травня 1980 р. Таким чином, у нашій країні створено необхідні правові засади для ефективного залучення усіх, без винятків, регіонів України до нових можливостей транскордонного співробітництва як з країнами ЄС, так і в межах новоутвореного ЄСП. Цьому передували розробка Програми розвитку єврорегіонів, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 29.03.02 № 587, створення Міжвідомчої комісії з питань розвитку транскордонного співробітництва і єврорегіонів та надання розпорядженням Уряду від 14.02.02 № 59-р Єврорегіону “Верхній Прут” пілотного статусу “щодо експериментального опрацювання в межах зазначеного єврорегіону механізмів транскордонного співробітництва як елементів процесу європейської інтеграції і розбудови регіональної політики”.

Але попри ці стратегічні напрацювання “на перспективу”, за останній рік ані КЄС, ані Уряд України не зробили подальших кроків щодо конкретизації транскордонного співробітництва, більше апелюючи до “світлого майбуття” після 2007 р. З боку ЄС це відчувається через зволікання із затвердженням розроблених та поданих на розгляд КЄС ще у I півріччі 2004 р. Програмних документів сусідства по усіх трьох вищезазначених Програмах сусідства. Скажімо, КЄС досі не розробила механізму підготовки та подання спільних заявок на проекти в рамках Програм сусідства, як і не розробила критеріїв та механізмів їхнього розгляду та відбору та механізмів їхнього “дзеркального” фінансування через INTERREG/PHARE – TACIS, хоча передбачалося, що в же у 2004 р. будуть відібрані перші проекти і розпочнеться їхнє фінансування. Це не дозволяє здійснювати вже узгоджені заходи, спрямовані на спільне забезпечення сталого розвитку малого і середнього підприємництва, транспортної та прикордонної інфраструктури, систем техногенно-екологічної безпеки, стосунків між людьми тощо. Немає позитивних зрушень і за широко розрекламованим конкурсом малих проектів за програмою TACIS з прикордонного співробітництва у квітні 2004 р., хоча планувалося, що результати конкурсу мали бути оголошені у липні 2004 р. На додаток, за правилами проведеного 1 листопада скликання малих проектів програми PHARE з прикордонного співробітництва українська сторона не має ніяких можливостей активної участі у цих проектах. Як

² Інформацію про та аналіз Програм сусідства ми подавали у попередньому числі Бюлетеня.

результат, Україна на сьогодні позбавлена будь-яких джерел фінансування транскордонного співробітництва з боку ЄС.

З українського боку всупереч Указам Президента, рішенням Верховної Ради і Уряду та незважаючи на щорічні зусилля профільного Комітету Верховної Ради, починаючи з 2001 р., у Державному бюджеті не має видатків на транскордонне співробітництво в рамках Програми інтеграції України до ЄС (за винятком асигнувань Міністерству юстиції на переклад європейських правових актів). Найбільше занепокоєння викликає ситуація з реалізацією вимог Закону України “Про транскордонне співробітництво” про бюджетне співфінансування проектів і програм у цій сфері, починаючи з 2005 р. До цього часу до проекту Державного бюджету на 2005 р. не включено бюджетної програми “Підтримка транскордонного співробітництва”.

Між тим, подальше зволікання з налагодженням транскордонної співпраці у зоні нових кордонів ЄС, особливо, на фоні достатньо болісного введення візового та більш жорсткого митного режиму, матиме наслідки, на ліквідацію яких після 2007 р. знадобиться значно більше зусиль і коштів, ніж на завчасне їх упередження.

Складність ситуації полягає у відсутності навіть приблизної програми співробітництва ЄС з новими сусідами вздовж усього нового прикордонного коридору: Гданськ – Калінінград, Варшава – Брест, Краків – Львів, Клуз - Чернівці, Белград Бухарест-Одеса, Софія – Стамбул. Ця територія, що складається з прикордонних регіонів колишніх імперій (кайзерівської, російської, австро-угорської, оттоманської), вже стала у ХХ сторіччі джерелом двох Світових війн. На сьогоднішній день, всупереч заявам про запобігання новим розподільчим лініям у Європі, тут знов позначилась тінь “залізної завіси”, але тепер вже із західного боку.

Якщо подивитись на ці тенденції з точки зору головного пріоритету ЄС — безпечності його нових кордонів — викликає подив нехтування очевидними речами. За досвідом багатьох століть безпека кордонів визначалась не тільки (і не стільки) забезпеченням їхньої належної охорони, скільки зацікавленістю населення прикордонних територій у запобіганні тут негативним тенденціям. Цими механізмами ефективно користувалась як колишня Австро-Угорщина, так і, наприклад, Росія, надаючи певні привілеї надтеречному козацтву для безпечності своїх південних кордонів.

На жаль, нехтування місцевими ініціативами, відхилення КЄС протягом останніх років значної кількості більш-менш системних проектів з транскордонного співробітництва, розроблених євро регіонами спільно з партнерами в країнах ЄС, формує у населення прикордонних регіонів, місцевих та центральних влад негативний імідж розширення ЄС, якій після 2007 року доведеться долати значно більшими зусиллями, ніж сьогодні вимагає своєчасна підтримка наявних напрацювань у сфері транскордонної співпраці. Україна ж зі свого боку має можливості запобігання цим негативним тенденціям шляхом використання нового фактору транскордонного співробітництва у розбудові власної регіональної політики, підтримці конкретних транскордонних проектів та реалізації свого транзитного потенціалу.

Підготував Зіновій Бройде, Радник Голови Чернівецької облдержадміністрації та Міністерства закордонних справ України.

Громадянське суспільство та європейська інтеграція України

Європейські студії набувають дедалі більшого розмаху в Україні

Мабуть, мало хто знає про те, що з вересня 2004р. 60 пілотних шкіл у Києві та 92 школи в інших містах та населених пунктах України розпочали викладання курсу з європейських студій на модульній основі. Це не так багато, зважаючи на те, що усього в Україні працює 22 тисячі загальноосвітні школи. Тим не менше, це значний крок у напрямку підготовки покоління молодих людей з новим мисленням. Більш того, сьогодні можна говорити про активне освоєння міжнародного досвіду викладання європейських студій у школі. Про це свідчить активна робота міжнародного семінару „Європейські студії в школах України”, який відбувся 4-6 листопада у м. Києві. Понад 100 представників навчальних закладів з 15 областей України взяли участь у міжнародному семінарі.

Суть європейських студій полягає у наданні молодому поколінню знань про спільну європейську спадщину та практичних умінь адаптуватись до життя і навчання в різних країнах Європи, бути мобільними, соціально здібними, здатними до комунікації і захисту своїх прав. Значні можливості для цього має система освітніх закладів, провідною ланкою якої виступає загальноосвітня школа.

Для реалізації європейського виміру в освіті у квітні 2002 року розпочався проект освітніх програм Міжнародного Фонду „Відродження” „Навчальний курс „Європейські студії в школах України”. За цей час розроблено, надруковано та обговорено з громадськістю концептуальні засади структури та змісту інтегрованого курсу. Створено навчально-методичне забезпечення курсу, що включає програму, методичні рекомендації для вчителя та навчальний посібник для учнів, які рекомендовані Міністерством освіти і науки України. Їх публікація стала можливою за партнерської і фінансової підтримки ПАУСІ. Побудова курсу за модульним принципом дозволяє забезпечити різні варіанти його застосування (як спецкурс, факультатив) і суттєво доповнити існуючі шкільні курси (географії, економіки, історії, суспільствознавства тощо). Сьогодні активно йде впровадження навчального курсу у більш ніж 150 пілотних школах України.

Але „Європейські студії” це не лише оновлення змісту освіти, але й така нова форма позакласної роботи, як європейські клуби. У державах-членах Європейського Союзу та країнах-кандидатах вони відіграють роль одного з основних джерел інформації про континент і пропагують загальні європейські цінності серед шкільної та студентської молоді. Основними формами роботи євроклубів є залучення до діяльності Міжнародної мережі євроклубів, отримання доступу до публікацій Євросоюзу, проведення зустрічей, диспутів, свят. Як правило, євроклуби — це центри діяльності у сфері європейської освіти, вільно сформовані за бажанням окремих учителів та учнів. Фахівці стверджують, що кількість їхніх членів в одній школі повинна не перевищувати 20— 40 чоловік, і участь у роботі обов’язково має бути добровільною.

Перші європейські клуби в Україні було засновано в 1995 році. На сьогодні їх кількість зростає. Активно євроклуби діють у Дніпропетровську („Лінгва”), Житомирі, Луцьку, Рівному, Полтаві, Одесі, в Криму та Києві. У рамках проекту надруковано 3 інформаційних бюлетеня з рекомендаціями, як створити шкільний євро клуб та кращим зарубіжним досвідом. Спільно з Представництвом Європейської комісії в Україні було проведено творчі конкурси для школярів „Я – Європеєць” та вчителів „День Європи в

школі”, які засвідчили великий інтерес та значну роботу щодо європейського виміру освіти.

Слід зазначити, що для ефективного впровадження курсу в навчально-виховний процес, надання вчителям консультацій, розповсюдження серед шкіл інформації про процеси євро інтеграції країни та координації діяльності мережі шкільних євро клубів, Фонд „Відродження” підтримав створення інформаційно-ресурсного центру на базі Асоціації керівників шкіл м.Києва, яка має значні ресурси та досвід роботи в цьому напрямку (www.euro.lecos.org).

Тим не менше, ще багато чого належить зробити. Потребує розширення мережа пілотних шкіл та шкільних євроклубів. Необхідно розпочати спеціальну підготовку вчителів до викладання навчального курсу та організації позакласної діяльності. З цією метою важливо запровадити в системі післядипломної педагогічної освіти під час курсової перепідготовки вчителів окремі модулі щодо європейського виміру, активно організувати тренінги і семінари на базі пілотних шкіл.

Якого ж ефекту чекаємо ми від впровадження в навчально-виховний процес шкіл України європейського виміру? Як зазначили на семінарі учасники та експерти з Польщі, Угорщини, Словаччини, Литви, Болгарії, Молдови, від цього виграє усе наше глобальне суспільство, яке навчиться безконфліктно вирішувати ті протиріччя, які в ньому виникають. Стануть гармонійнішими відносини між різними соціальними шарами суспільства, різними національними співтовариствами, різними політичними силами. Що ж виграє особистість? Як сказав директор Департаменту загальної середньої та дошкільної освіти МОН України Павло Полянський, Європейський вимір в освіті – це можливість кожній дитині шукати і знайти своє щастя у відкритому суспільстві.

*Підготувала Людмила Паращенко, Голова Асоціації керівників шкіл м. Києва.
Для отримання більш детальної інформації про європейські студії та євроклуби просимо звертатися до Людмили Паращенко (ludmila@lecos.org) та Ірини Іванюк, менеджера освітніх програм МФВ (ivanyuk@irf.kiev.ua).*

Євроклуби в Україні – досвід Полтавщини та Волині

Важливим елементом європейських студій у школі є позакласна робота, яка в основному здійснюється через євроклуби. Сьогодні в Україні вже є успішний досвід роботи євроклубів, з яким ми і хочемо Вас ознайомити.

Про роботу євроклубів на Полтавщині розповідає представник Полтавського молодіжного євроклубу Юлія Ярмоленко

У чому Ви бачаєте причину виникнення євроклубів на Полтавщині?

З поглибленням розвитку відносин між Україною та Європейським Союзом, виникла потреба у створенні громадських організацій, які б об’єднали українську молодь і зорієнтували її в євроінтеграційній політиці нашої держави. Так, за останні три роки на Полтавщині виникло два євроклуби, які нині активно пропагують ідеї європейської інтеграції, вивчають позитивний досвід сусідніх держав у цих питаннях.

Ви представляєте полтавський молодіжний євроклуб. Розкажіть про його перші досягнення.

Полтавський молодіжний євроклуб, що діє при Центрі соціальних досліджень півтора роки, вже має досить вагомі досягнення. Старшокласники багатьох шкіл та студенти вузів міста, які стали першими членами організації, одразу ж взяли ініціативу в свої руки. Зокрема, провели виїзні засідання Літньої школи, під час яких влаштовували пізнавальні вікторини, тренінги, психологічні ігри.

У семінарі «Європейський вибір української молоді», організованому євроклубівцями та Центром соціальних досліджень, де обговорювалося місце нашої держави у світовій спільноті й шляхи формування європейської ідентичності молодих українців, взяло участь понад 60 учнів і студентів полтавських навчальних закладів, а також представники влади.

Більше року при НВК № 28 м. Полтави діє «Школа молодого європейця», на заняттях якої старшокласники – члени євроклубу – вивчають європейське законодавство, особливості діяльності європейських організацій та історію і сучасність європейських країн. Триває і реалізація проекту «Європейські студії» за підтримки Міжнародного Фонду «Відродження». В одному із класів НВК № 28 «Євростудії» введено як навчальний курс.

Проведено учнівський конкурс «Ми – європейці» на кращий малюнок, вірш і публіцистичний твір. Свої роботи з європейської тематики представили на розсуд компетентного журі близько сотні школярів. Традиційними для членів євроклубу стали й екологічні експедиції. Зокрема, прибирання території міста напередодні Дня Європи.

До речі, євроклубівці одногolosно вирішили, що їхня організація не матиме керівника чи визначеного лідера, який постійно координуватиме роботу й діяльність клубу. Кожного місяця обирається актив з кількох чоловік, котрі проводять засідання «Школи молодого європейця». Саме цей найвищий прояв демократії допоможе кожному спробувати себе в ролі організатора.

Хто фінансово підтримує Ваш євроклуб?

Фінансово підтримують Полтавський молодіжний євроклуб Міжнародний Фонд «Відродження» та Представництво Фонду Фрідріха Еберта в Україні, Білорусі і Молдові.

Ви сказали, що на Полтавщині діє ще один євроклуб. Над реалізацією яких проектів працює він?

Молодіжна громадська організація «Євроклуб-Лубни» діє на Полтавщині вже понад три роки. Останнім часом члени об'єднання працювали над реалізацією проекту «Громадськість проти корупції в Україні» в рамках програми «Партнерство за прозоре суспільство». Нині співпрацюють з Комітетом Виборців України, який частково фінансує організацію, успішно ведуть просвітницьку роботу серед лубенської молоді щодо участі у президентських виборах. Спільно з органами місцевого самоврядування надають інформаційну підтримку мешканцям міста і Лубенського району. Щомісяця приймають дзвінки від громадян завдяки «гарячій лінії» та надають консультації в громадській приймальні.

Представники «Євроклубу-Лубни», серед яких активна молодь містечка, також їздили в Польщу за досвідом громадських організацій із освітньої роботи щодо європейської інтеграції. Завдяки заходам, які євроклубівці проводять у Лубнах, вони застосовують набуті в Польщі знання і допомагають сучасним юнакам і дівчатам більше дізнатися про Європу.

Успішним досвідом створення мережі євроклубів в Україні поділився з читачами бюлетеня Владислав Стемковський, Голова Центру громадських молодіжних

організації Волині “Наша справа”, Координатор громадської платформи “Порозуміння молоді Єврорегіону “Буг”.

Створення мережі євроклубів в межах однієї чи кількох областей – це досить унікальний для України досвід. Як Вам це вдалося і чого Ви встигли досягнути за цей час?

Усе почалося із створення громадської платформи “Порозуміння молоді Єврорегіону “Буг”, яка об’єднує групу ентузіастів. Ці люди намагалися створити шкільні європейські клуби в школах, своєрідні громадські осередки поза навчальним процесом. Ми сприяємо створенню шкільних клубів та намагаємося об’єднати їх в певну мережу, а потім приєднати цю мережу до загальноєвропейської.

У нас вже є 11 євроклубів, 12-й створився буквально місяць тому і зараз ще буде створено 7. Загалом буде 19 клубів у Волинській, Рівненській та Житомирській областях.

На Волині ми брали за основу польську модель, а вже в Рівненській області ми говоримо, що беремо за модель українську. Польща є певним посередником або адаптатором корисних речей з Європи для нас, для нашої ментальності. Але все ж таки в Рівненській і Житомирській областях ми будемо говорити про українську модель, тому що вона має свої певні особливості.

З якою метою створюються євроклуби?

Ми вважаємо, що мотивація у дітей є, але імпульс давали ми. Діти досить зацікавлені до цього підходять. В радянські часи була така модель “Клуб інтернаціональної дружби”, але ці клуби були заполітизовані, все це мало інший підтекст. В євроклубах у дітей з’являється додаткова мотивація щодо отримання знань з мови, історії, географії поза навчальним процесом. Вони бачать, що ці знання їм потрібні не тільки для того, щоб відповідати на уроці, отримати “відмінно” і похвалитися перед батьками. Вони бачать, що, наприклад, потрібно відповісти на лист, який надійшов з Німеччини, і треба знати для цього англійську чи німецьку мову, треба зрозуміти, з якого міста тобі написали, треба знати географію, треба знати історію, тобто мати практичне застосування знань. Тому, насправді, діти дуже охоче до цього підходять, але це не повинен бути формат виключно навчальний, тому що діти і так втомлюються від навчання, це повинен бути більш відпочинковий, ігровий формат.

Які найбільш цікаві заходи проводилися в євроклубах?

Серед найбільш цікавих заходів хочеться відмітити той, який відбувся 1 травня 2004 року, коли Польща вступила в Євросоюз, а Україна отримала спільний кордон з Європейським Союзом. На відстані 300 метрів від кордону (в м. Устилузі) українсько-польська молодь зруйнувала стіну, попередньо побудовану і розмальовану графіті, а потім після руйнації стіни було споруджено міст, по якому всі присутні пройшли з прапорами Євросоюзу, Польщі та України.

Не менш цікавим заходом було також святкування Дня Європи. 9 травня ми святкували День Європи та День Перемоги. Це було дуже символічно: ми говоримо не тільки про минуле, але й про майбутнє. В цей день відбулося підведення підсумків “Європейської Олімпіади” між Шкільними Європейськими Клубами, де переможцями в тій чи іншій номінації вийшли всі.

Які труднощі виникають у роботі євроклубів?

Ми з самого початку йшли попереду проблем. Знаючи бюрократичну систему, ми відразу підписали лист, наприклад, від начальника управління освітою про сприяння

діяльності євроклубам. Якщо виникали якісь проблеми, ми показували цей лист і говорили, що це не просто наша ініціатива, а вона має підтримку на державному рівні.

Інша проблема – брак ресурсів. Ми їх шукали в Україні, але не знайшли, тому ми в основному спираємося на ресурси з-за меж України, зокрема, з Польщі.

Підготувала Ганна Акоюн, асистент Європейської програми

Європейська програма МФВ провела зустріч європейських донорів

13 жовтня 2004 року Європейська програма Міжнародного фонду "Відродження" провела зустріч представників посольств країн-членів Європейського Союзу до України, Представництва Європейської Комісії в Україні та окремих європейських донорських організацій.

Основні завдання зустрічі полягали у представленні Європейської програми Міжнародного фонду "Відродження" та компонентів інших програм Фонду, що стосуються європейської інтеграції, а також обговоренні можливостей співпраці різних європейських донорів з метою підтримання проєктів та ініціатив громадських організацій, що спрямовані на сприяння європейській інтеграції України.

У зустрічі взяли участь представники посольств Бельгії, Угорщини, Великобританії, Латвії, Франції, Фінляндії, Німеччини в Україні, Представництва Європейської Комісії в Україні, Молдови та Біларусі, Європейської Бізнес Асоціації та Фонду імені Конрада Аденауера в Україні.

Джерело – Європейська програма

Європейська програма МФВ провела робочу зустріч представників національних фондів Джоржа Сороса, що займаються європейською інтеграцією

У робочій зустрічі, що відбулася 13 листопада у Києві взяли участь менеджери Європейських програм з фондів Джоржа Сороса з Латвії, Естонії, Болгарії, Молдови, Польщі, України, а також представник Інституту відкритого суспільства – Брюссель. Завдання зустрічі полягало в обміні досвідом між Європейськими програмами з різних країн Центрально-Східної Європи та визначенні напрямків співпраці. Основні питання, які обговорювалися на зустрічі, - створення коаліцій громадських організацій, що займаються європейською інтеграцією, участь громадських організацій у формуванні та здійсненні політики європейської інтеграції у їхніх країнах, інформування громадськості з питань європейської інтеграції та ін.

Важливий висновок зустрічі полягає у тому, що громадським організаціям України доводиться працювати за значно складніших умов, аніж громадським організаціям країн-нових членів ЄС. Громадські організації України мають значно обмеженіший доступ до фінансових ресурсів ЄС, а також отримують значно слабшу підтримку (як моральну, так і фінансову) від держави. Скажімо, у Латвії є Міністерство інтеграції суспільства, яке займається розвитком громадянського суспільства у країні. Нещодавно Міністерство затвердило Державну програму розвитку громадянського суспільства Латвії на період до 2013 року. Інший приклад - в Естонії уряд виділяє значні кошти для надання грантів громадським організаціям, зокрема тим, що займаються європейською інтеграцією, а Міністерство закордонних справ Польщі оголошує конкурси на отримання грантів громадськими організаціями Польщі, що сприяють процесам трансформації в інших країнах.

Джерело - Європейська програма

Стартує проект "Україна та Словаччина: обмін досвідом з європейської інтеграції"

Чим відрізняється Словацька Республіка – постсоціалістична країна від Словацької Республіки – повноправного члена Європейського Союзу, НАТО, якою вона є тепер? Дати відповіді на це питання має розпочатий наприкінці жовтня масштабний проект співпраці українських та словацьких незалежних аналітичних центрів, покликаний сприяти посиленню діалогу двох країн у галузі європейської інтеграції. Конференції під назвою "Україна та Словаччина: обмін досвідом з європейської інтеграції" були проведені 21 жовтня в Києві та 23 жовтня у Харкові.

Так Словацька Республіка, репрезентована політиками та кращими представниками експертного середовища, задіяного до дослідження європейської інтеграції та зовнішньої політики, заповнює прогалини у двосторонніх відносинах, що донедавна були особливо очевидними та тлі бурхливої та доволі інтенсивної співпраці організацій з України та Польщі. В даному випадку особливо важливим є той фактор, що проект стовідсотково фінансується за рахунок словацьких коштів, а не американських чи західноєвропейських, як це найчастіше буває в українсько-польських проектах.

Ініціаторами проекту виступають з українського боку Центр миру, конверсії та зовнішньої (ЦМКЗПУ) зі словацького – Словацька асоціація зовнішньої політики (САЗП). Фінансування проекту здійснюється нещодавно запровадженій програмі Словацького уряду, спрямованій на надання допомоги розвитку співпраці з тими країнами і регіонами, які визначені пріоритетами зовнішньої політики Словаччини поза межами ЄС. Такими, згідно оприлюдненої на початку 2004 року доповіді прем'єр-міністра Мікулаша Дзурінди, визначено країни Західних Балкан та Україну.

Проект, поданий спільно Дослідницьким центром САЗП та ЦМКЗПУ, виявився одним з перших переможців тендеру. До заходів, передбачених проектом, відноситься проведення конференцій у Києві та в семи регіональних центрах України, стажування українських фахівців у Словаччині, підготовка спільних досліджень.

Ось основні тези, що були виголошені під час конференцій у Києві та Харкові:

Досвід Словаччини засвідчує, що країна з авторитарними тенденціями, яка здійснила мирну зміну влади та конституційним шляхом повернулася на демократичний шлях розвитку, може у швидкі терміни надолужити відставання від інших європейських країн та стати повноправним членом Європейської спільноти. Як відомо, в Словаччині з 1993 до 1998 року діяв авторитарний прем'єр-міністр Владімір Мечіар, політика котрого зумовила значне відставання від інших країн регіону. Лише однозначний вибір на користь демократії та верховенства права, зроблений на парламентських виборах 1998 року, зламав негативні тенденції розвитку цієї країни.

Формування та ефективна реалізація легітимної та прозорої політики країни в галузі європейської інтеграції можлива лише у разі створення системи інституційних зв'язків між органами влади та громадськими організаціями. Метою є не тільки регулярне забезпечення органів влади професійними та неупередженими висновками та рекомендаціями з актуальних проблем політики, але й надання процесу євроінтеграції суспільної легітимності. Таку функцію у Словаччині виконує "Громадський конвент щодо ЄС у Словаччині", одним з основних фундаторів якого є САЗП. Конвент, у рамках якого працюють дев'ять робочих груп, представляє весь спектр суспільних інтересів. Процедура реєстрації членів Конвенту є доволі простою. В результаті біля 400 організацій задіяні до постійно діючого процесу формування позиції Словаччини в інститутах Європейського Союзу.

Серед напрямків діяльності робочих груп: Спільна зовнішня та безпекова політика ЄС, сільське господарство, регіональна політика, транспорт, бюджетно-фінансова

політика та інші галузі. Рекомендації Конвенту приймаються голосуванням, мають офіційний статус та у абсолютній більшості випадків використовуються як офіційна позиція Словацької Республіки в ЄС.

Таким чином експертне середовище отримало сталий і легітимізований канал впливу на процеси прийняття державних рішень, а держава – інструмент, що забезпечує надходження професійної та незаангажованої інформації. Таким чином без особливих бюджетних витрат у Словаччині була вирішена проблема якісного інтелектуального забезпечення її європейської політики.

Словацький досвід належить до історії, на яку в Україні не часто звертають увагу. Тут нерідко надають перевагу спекуляціям навколо "грузинських" та "югославських" сценаріїв. Проте саме досвід невеликої сусідньої держави дає відповіді на питання як скористатися шансом на мирний перехід влади із подальшими демократичними реформами. Шанс, особливо актуальний для України в цьогорічних виборів.

Джерело - Олександр Сушко - Євроатлантична Україна. www.ea-ua.info

ЄвроРегіо Україна започаткували новий проект спрямований на інформування громадськості з питань європейської інтеграції

Інститут регіональних та євроінтеграційних досліджень "ЄвроРегіо Україна" повідомляє про початок реалізації нового проекту "Розробка програми інформування громадськості м. Полтава щодо ЄС та європейської інтеграції на основі досвіду територіальної громади м. Кракова".

Проект передбачає розробку пілотної програми інформування громадськості щодо ЄС для м. Полтава. Ця програма базуватиметься на Державній програмі інформування громадськості з питань європейської інтеграції України та на досвіді Кракова у впровадженні інформаційних заходів і складатиметься з чотирьох компонентів: ролі влади, ЗМІ, освітніх закладів та неурядових організацій (НУО) у підвищенні рівня поінформованості серед населення м. Полтава щодо ЄС.

В рамках проекту також заплановано чотириденний візит робочої групи до Кракова для ознайомлення з досвідом територіальної громади м. Кракова у інформуванні громадськості щодо ЄС, розробка проекту програми на базі адаптованої польської моделі та презентація програми для громадськості м. Полтава. Таким чином, прямим результатом проекту буде ознайомлення групи професіоналів з України з польським досвідом територіальних громад у інформуванні щодо ЄС та розробка першої в Україні програми інформування громадськості на місцевому рівні.

Джерело – Ольга Максименко, ЄвроРегіо Україна. otaksyumenko@iews.kiev.ua, www.eri.org.ua

Президентські вибори 2004

Європа стежить за Президентськими виборами 2004 в Україні

Вибори 2004 в Україні хоч і не знаходиться в центрі уваги Європейського Союзу, але привертають неабияку увагу, особливо у період між першим та другим туром виборів. У цьому матеріалі ми пропонуємо до Вашої уваги підбірку різних заяв, декларацій та закликів з боку ЄС, ОБСЄ та інших Європейських організацій, а також урядів країн-членів ЄС щодо виборів в Україні.

29 січня 2004 р. – *Парламентська асамблея Ради Європи* прийняла рішення про прийняття резолюції щодо виключення України з Ради Європи у випадку, якщо органи державної влади України продовжуватимуть наполягати на проведенні конституційної реформи у неконституційний спосіб чи виявляться неспроможними гарантувати вільне та чесне голосування під час виборів.

19 травня 2004 р. – *Європейський Союз* надає великого значення проведенню прозорих і чесних президентських виборів в Україні і підкреслює роль незалежних мас-медіа у висвітленні передвиборної кампанії. Про це йдеться в документі за підсумками чергового засідання Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС.

22 вересня 2004 р. – *Моніторинговий комітет Парламентської Асамблеї Ради Європи* ухвалив заяву, у якій закликав українське керівництво „утриматися від антиконституційних дій та акцій і провести вільні та чесні президентські вибори в жовтні цього року”. Інакше, йдеться в ухваленій вчора у Страсбурзі заяві, постане питання про „оскарження повноважень української делегації і, можливо, оскарження статусу країни як члена Ради Європи”. Інформація ж щодо нинішнього передвиборчого середовища викликає величезне занепокоєння, сказано в документі. Заява була ухвалена за результатами засідання комітету, на якому його члени заслуховували доповідачів по Україні Анне Северинсен та Ренате Вольвенд, які побували в Україні з 26 травня по 3 червня. „Вибори, які відбудуться 31 жовтня, є нагодою для України продемонструвати цілковиту повагу до принципів плюралістичної демократії, прав людини та верховенства права” - йдеться в документі.

10 липня 2004 р. – *Міжнародна Гельсінська федерація з прав людини* закликала владу України забезпечити право громадян на вільні вибори і рівний доступ до інформації всіх політичних сил. У заяві Міжнародної Гельсінської федерації, оприлюдненій у Відні, від України вимагали дотримуватись Європейської конвенції з прав людини та протоколів ОБСЄ. Федерація вимагала від уряду України забезпечити рівний доступ усіх кандидатів до підконтрольних державі мас-медіа. Також вимогою є "повна заборона на використання грошей платників податків і державних ресурсів у цілому для підтримки кампанії прем'єр-міністра".

15 вересня 2004 р. – *Моніторинговий комітет Парламентської Асамблеї Ради Європи* прийняв постанову, у якій висловлює своє занепокоєння тим фактом, що його заклики від січня та червня 2004 року про проведення чесної та прозорої передвиборчої кампанії в Україні були проігноровані.

28 вересня 2004 р. – *Бундестаг, Парламент Німецької Федеративної Республіки* прийняв постанову, у якій німецькі парламентарі заохочують Україну дотримуватись міжнародних стандартів проведення демократичних та чесних президентських виборів.

29 вересня 2004 р. – *Країна, що головує у ЄС (Нідерланди) від імені Європейського Союзу* оприлюднила Декларацію щодо президентських виборів та свободи засобів масової інформації в Україні. ЄС закликав українську владу “негайно припинити постійні порушення демократичних норм і дати народу України вільно зробити свій вибір”, а також громадян України “здійснити їхнє право голосу у дусі толерантності та взаємоповаги і скористатися наданою виборами можливістю зміцнити позицію, що по праву належить їхньому народу у співтоваристві демократичних націй”

22 жовтня 2004 р. – *Сейм Республіки Польща* прийняв заяву, в якій апелює до української влади про забезпечення всіх демократичних стандартів під час

президентських виборів в Україні. За цю заяву проголосувало 330 депутатів, 12 – проти, 22 – утрималися.

„Сейм, займаючи позицію, що вільні та справедливі вибори є головним елементом демократичного устрою у правовій державі, апелює до влади України, щоб під час виборів, що наближаються, було дотримано всіх демократичних стандартів, забезпечення яких Україна в минулому брала на себе зобов'язання. Вільні та чесні вибори є гарантією поглиблення процесу інтеграції України з євроатлантичними структурами”, йдеться у заяві Сейму Республіки Польща. „Сейм прагне запевнити, що невтомно докладатиме зусиль для підтримки України у її співпраці з Європейським союзом та Північноатлантичним альянсом. Сильна присутність демократичної та незалежної України в Європі є істотним елементом стабілізації і зміцнює європейській устрій”, зазначається у документі.

2 листопада 2004 р. - Голозування Європейського Союзу оприлюднило декларацію щодо президентських виборів. ЄС висловив жаль з приводу того, що “президентські вибори в Україні не відповідали значній кількості стандартів ОБСЄ, Ради Європи та інших європейських стандартів щодо демократичних виборів. Європейський Союз робить висновок про те, що “не були створені умови для реалізації вільного волевиявлення виборців в їхньому обранні кандидатів”. Але ЄС наголошує на таких позитивних аспектах як “висока явка виборців, активна участь громадянського суспільства протягом передвиборчої кампанії”, що “вселяє надію на подальший розвиток демократії в Україні”. Зазначаючи, що “Європейський Союз визнає європейські прагнення України”, Голозування ЄС закликає Україну усунути недоліки першого туру виборів протягом періоду, що залишився до другого туру виборів, щоб “український народ міг обрати свого кандидата за власним вільним вибором.

1 листопада 2004 р. - Міжнародна місія, до складу якої входять близько 600 представників Бюро демократичних інститутів та громадянського суспільства **ОБСЄ**, Парламентської асамблеї ОБСЄ, Парламентської асамблеї **Ради Європи**, **Європейського Парламенту** та Парламентської асамблеї **НАТО**, оприлюднила попередні висновки щодо першого туру виборів в Україні. Основний висновок – перший бур виборів не відповідав цілій низці стандартів ОБСЄ, Ради Європи та інших європейських стандартів проведення демократичних виборів. Як результат, на думку представників місії “цей виборчий процес став кроком назад у порівнянні з парламентськими виборами 2002”. У той самий час представники місії вітали високий рівень активності населення у голосуванні. Остаточний звіт європейські спостерігачі оприлюднять через 4-6 тижнів після завершення виборчого процесу в Україні.

Про інтерес до президентських виборів в Україні свідчить також значна кількість офіційних спостерігачів від країн-членів ЄС та Європейських організацій протягом першого туру виборів. Деякі організації та країни члени ЄС заявили про збільшення кількості своїх спостерігачів для другого туру виборів.

Офіційні спостерігачі від Європейських організацій підчас першого туру:

ОБСЄ – 703 спостерігачі

Парламентська Асамблея ОБСЄ – 55 спостерігачів

Парламентська Асамблея Ради Європи – 60 спостерігачів

Українсько-Польський Форум – 55 спостерігачів

Європейський Парламент – 15 спостерігачів

Британська Гельсінська група з прав людини – 4 спостерігачі

Національна виборча комісія Республіки Польщі – 2 спостерігачі

Фонд Конрада Аденауера –1 спостерігач

Офіційні спостерігачі від країн-членів ЄС під час першого туру:

Словацька Республіка – 60 спостерігачів

Республіка Польща – 24 спостерігачі

Франція – 7 спостерігачів

Чеська Республіка – 6 спостерігачів

Угорська Республіка – 5 спостерігачів

Естонська Республіка – 4 спостерігачі

Латвійська Республіка –3 спостерігачі

Королівство Нідерландів – 1 спостерігач

Королівство Швеція – 1 спостерігач

Джерело – Європейська програма МФВ на основі матеріалів інформаційних агентств та офіційної інформації Центральної виборчої комісії України (www.cvk.gov.ua)